

NOTEN

1. Ik dank Irma Thoen (Rotterdam) voor haar commentaar op de eerste versie. Het heeft mij geholpen het verhaal op onderdelen te verduidelijken en aan te scherpen.
2. In Michiel Ball, *Rotterdam 1600-1630* (Rotterdam 2007), dat op het notarieel archief steunt, komt geen verwijzing naar deze twee voorvallen voor; zie p. 115-120 voor notariële gegevens uit de Pannekoekstraat.
3. Koninklijke Bibliotheek (KB), Pamflet (Knuttel) 1820; Bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam (UBA), OK 73-74:2 (exemplaar in een klein verzamelbandje van 9,7x14,5 cm uit het bezit van de Nederlandsche Maatschappij ter Bevordering der Geneeskunde). Over het genre van het pamflet, zie: Craig E. Harline, *Pamphlets, Printing, and Political Culture in the Early Dutch Republic* (Dordrecht & Boston 1987); J. de Kruif, M. Meijer Drees & J. Salman (red.), *Het lange leven van het pamflet. Boekhistorische, iconografische, literaire en politieke aspecten van pamfletten 1600-1900* (Hilversum 2006).
4. De afbeelding is niet aangetroffen in de verzameling van Frederik Muller of de Atlas Van Stolk te Rotterdam.
5. Stadsarchief Dordrecht, Oud-Rechterlijk Archief (ORA), inv.nr 739, f. 152 (anno 1587). Als koffiehuis werd het in 1839 publiek verkocht. Zie ook J. ter Gouw & J. van Lennep, *De Uithangteekens, in verband met geschiedenis en volksleven beschouwd* (Amsterdam 1868), 386.
6. Over pillegiften: Irma Thoen, *Strategic Affection? Gift Exchange in Seventeenth-Century Holland* (Amsterdam 2007), 116-120; K. van Alkemade & P. van der Schelling, *Nederlands displegtigheden*, I (Rotterdam 1732), 236-241.
7. Gemeentearchief Rotterdam (GAR), DTB, Trouwboek gereformeerd, p. 281.
8. In een akte van 24 juni 1647 heet ze 68 jaar oud: GAR, Oud Notarieel Archief (ONA), inv.nr 264, akte 492, p. 685.
9. GAR, ONA, inv.nr 24, akte 147, p. 327-329.
10. GAR, ONA, inv.nr 166, akte 28, p. 53 (30 maart 1634).
11. W. Sneller, 'De tijdweverij te Rotterdam en te Schiedam in de eerste helft der 17de eeuw', *Tijdschrift voor Geschiedenis* 45 (1930) 237-266, aldaar 256-257. Zie voor het belang van de tijdweverij en lijndraaijerij: H.C. Hazewinkel, 'Hoe kwamen de Rotterdammers drie eeuwen geleden aan den kost?', *Rotterdamsch Jaarboekje* 1943, 1-17, aldaar 8 (74 tijdwerkers en 94 lijndraaiers genoemd in de voogdijregisters tussen 1604 en 1626).
12. Er is helaas geen gildearchief van de tijdwerkers bewaard gebleven.
13. N. Japikse, et al. (red.), *Resolutiën der Staten-Generaal van 1576 tot 1609. Deel VI: 1588-1589* ('s-Gravenhage 1922), 644, nr 431.
14. J. Roelevink (red.), *Resolutiën der Staten-Generaal. Nieuwe reeks, 1610-1670. Vijfde deel: 1621-1622* ('s-Gravenhage 1983), 219, nr 1421 (23 juli 1621); 232, nr 1511 (5 augustus 1621); 410, nr 2645 (17 februari 1622); 416, nr 2688 (25 februari 1622); *Resoluties van de Staten-Generaal*, 15 januari 1630, nr 4: te consulteren op <http://www.inghist.nl/Onderzoek/Projecten/BesluitenStaten-Generaal1626-1651/silva/sg/resoluties>.
15. M.J. Brusse, *Het rosse leven en sterven van de Zandstraat* (2e dr.; Rotterdam 1917).
16. G.J.M. van den Brink & W.Th.M. Frijhoff (red.), *De wevers en Vincent van Gogh* (Zwolle 1990).
17. GAR, ONA, inv.nr 30, akte 94, p. 141; akte 96, p. 144. Ook uit Reusel kwamen tijdwerkers naar Rotterdam, zo Heyndrick Aeryeansz, die op 9 januari 1607 samen met zijn vrouw Janneken Frans uit